

Parkdepån i Gamla stan

Gamla stan 2:4

Fornlämning 94, Kalmar socken, Kalmar kommun, Småland

Förundersökning, 2007

Cecilia Ring

Rapport Maj 2007
Kalmar läns museum

RAPPORT

Datum 2007
KLM obj nr 07/06
KLM dnr 33-1152-05
Lst dnr 431-12002-05

Landskap: Småland
Kommun: Kalmar
Socken: Kalmar
Fastighet: Gamla stan 2:4
Fornl. nr: 94

Arkeologiska undersökning utförd 24 april – 4 maj 2007- av Cecilia Ring, Nicholas Nilsson och Kenneth Alexandersson

Ekonomiskt kartblad 4G 6 g
X 6281670
Y 1533674

Uppdragsgivare: Kalmar kommun

Dokumentation:

Foto, KLM nummerserie: Du55: 1-27

Inledning

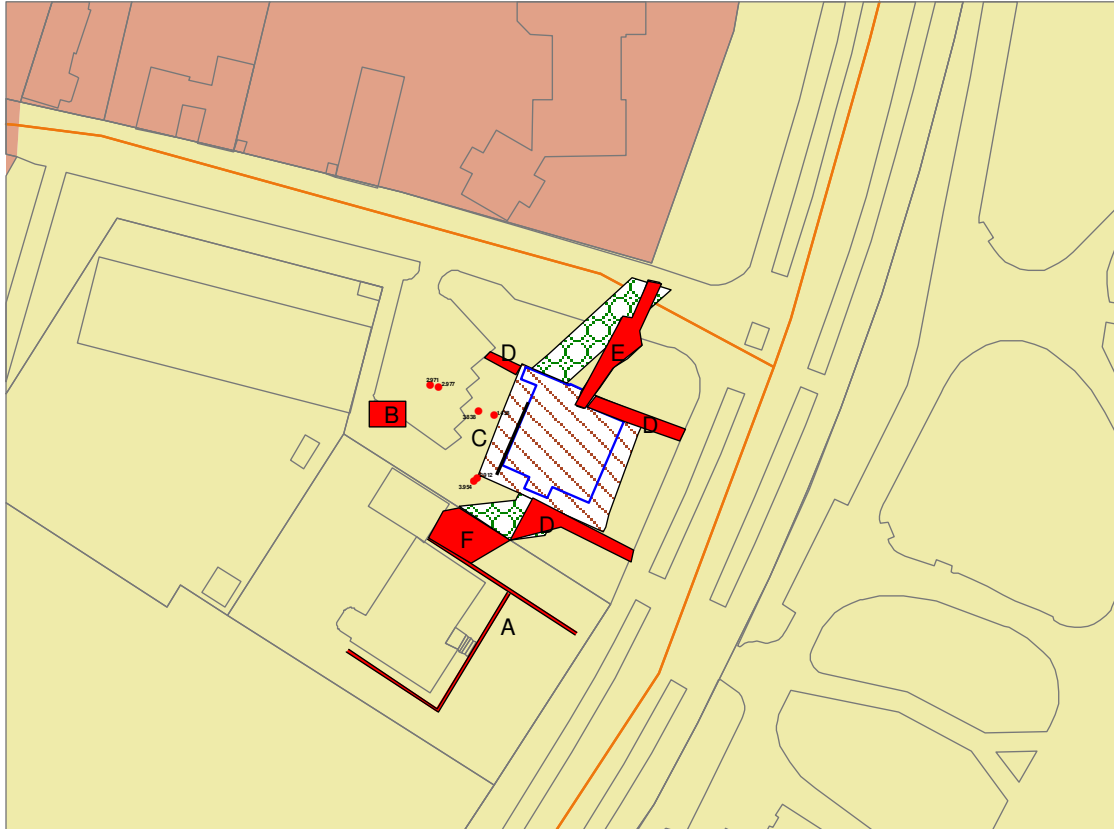
Kalmar kommun planerar att bygga nya lokaler för parkförvaltningens personal samt garage. Platsen är belägen strax väster om Slottsvägen söder om Molinsgatan i Gamla stan, på fastigheten Gamla stan 2:4. Området ligger inom fornlämning 94 i Kalmar socken, mellan stadens dåtida huvudinfart från sjösidan, Stadsbroporten, och infarten för resande från norr, Norreport. Enligt Dagmar Sellings rekonstruktion av Kalmars senmedeltida stadsplan löpte Tvärgatan och Sandvikagatan samman ungefär här. Dessa två gator förband de två portarna med varandra.

Tidigare undersökningar i området

Inom det aktuella området finns en pumpstation och genom området löper en större avloppsstam. På dessa platser torde alla kulturlager vara bortschaktade. Ingen arkeologisk dokumentation gjordes varken då det schaktades för pumpstationen eller för ledningarna ut ifrån densamma.

Vid en arkeologisk undersökning år 1980 (A), för servisledning till vatten och avlopp, på granfastigheten Valnötsträdet 6 kunde konstateras att det fanns två meter tjocka kulturlager bevarade. Den översta metern utgjordes av rasmassor. Under det fanns kulturlager med bevarad lagerbild. Vidare kunde såväl en kullerstenbeläggning som resterna av murar iakttas.

Sju år senare gjordes en undersökning på den nu aktuella tomten, Gamla Stan 2:4 (B), i samband med att Kalmar Energiverk skulle uppföra en transformatorstation. I schaktets västra del påträffades en trappförsedd källare. Tolkningen som gjordes var att huset troligen hade varit ett korsvirkeshus med källare som revs i samband med att staden flyttades till kvarnholmen under senare hälften av 1600-talet. Utanför huset undersöktes vidare tre olika gårdsnivåer, där den yngsta tolkades till 15- 1600-tal och den äldsta till 1400-tal. I schaktets sydöstra del framkom en ugn byggd av tegel och ett lergolv från 1400-talet. Under lergolvet påträffades ytterligare ett lergolv, med fynd från 1300-talet. Intill källaren på östra sidan, under lergolven, fanns ett murhörn till ytterligare en källare.

Karta över äldre grävningar i området A-C

Källartrappan från undersökningen inför transformatorstationen 1987. Fotot taget från nordväst.

År 1996 gjordes en geoteknisk undersökning inom det aktuella området (C). En arkeolog fanns på plats och bedömde proverna. Eftersom proverna togs med skruvformad borrhovar var bedömningen något osäker, men generellt kan sägas att djupet ner till steril botten var 1,7 – 2,3 meter och att vad som bedömdes som orört kulturlager påträffades 0,5 m under markytan eller djupare. Lokala störningar gjorde

att skillnaden mellan olika borrhärlor var stor. En kärna i södra delen av området togs troligen inom schaktet för en av Kalmars större avloppsledningar.

1997 utfördes en förundersökning i samband med hårdgörning av ytor (D). Schaktningen gick inte djupare än 0,3 m och inga orörda kulturlager berördes.

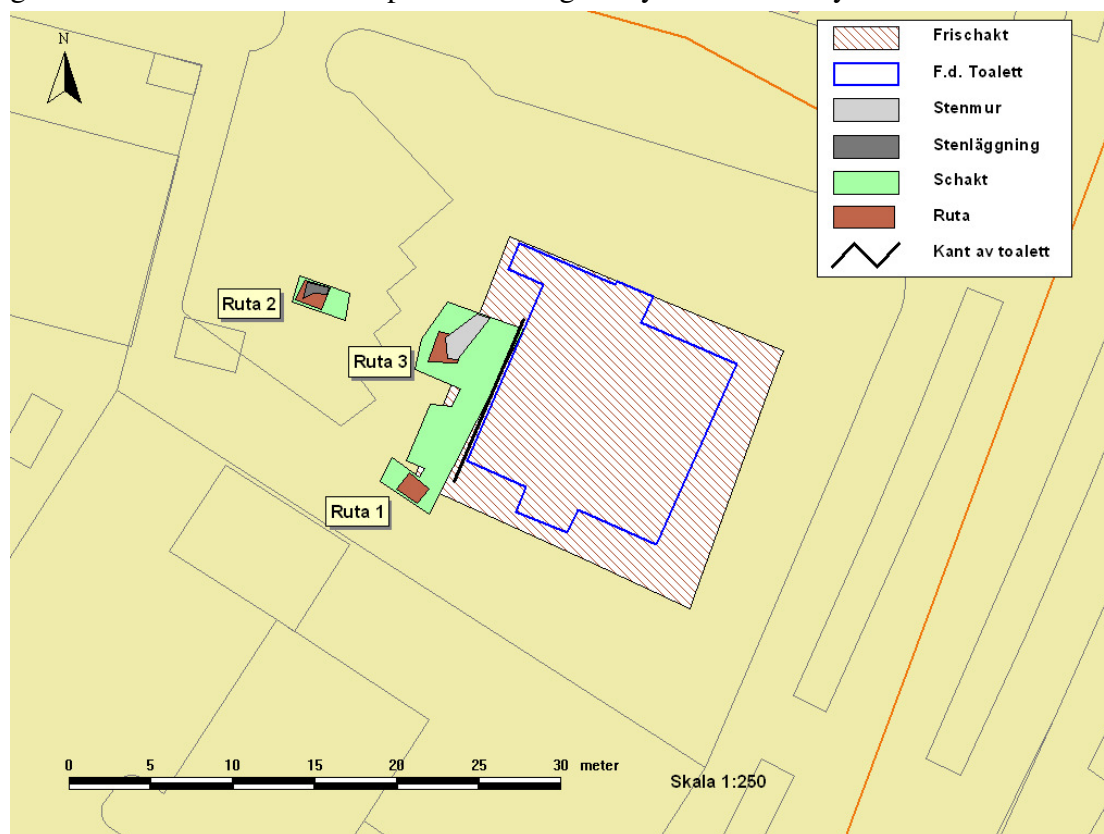
Senare samma år gjordes en förundersökning när en ny vattenledning skulle dras från pumpstationen till norra sidan av Molinsgatan (E). Schaktet var 19 meter långt, 1,6 m djupt och ca 1,7 m brett. Orörda kulturlager påträffades på ca 1 meters djup, steril botten påträffades inte. I schaktets södra halva framkom hörnet av ett murat hus. Det tolkades som det badhus vilket omnämns i skriftliga källor från 1535 och har av Selling lokaliserats till tomten Sandvikagatan 14.

År 2000 gjordes en dokumentation i samband med en akut vattenläcka på den del av VA- ledningen som går söder ut från pumpstationen (F). Vid tillfället dokumenterades lämningar efter två stenhus/källare och intakta kulturlager. Det nedre lagret tolkades som ett ploglager. En keramikskärva grönglaserat rödgods daterade de undre lagren till 11/1200-tal.

De undersökningar som har gjorts i området visar att det finns partier med bevarade kulturlagersekvenser från medeltid, 1500-tal och eventuellt 1600-tal.

Undersökningen

Länsmuseet utförde en arkeologisk förundersökning under perioden 24/4-4/5 2007 undersökningen genomfördes på så sätt att två provrutor grävdes med maskin ner till orörda lager. Rutorna undersöktes därefter för hand ner till planerat exploateringsdjup. Ett längre sammanhängande schakt planerades att grävas längs den gamla pumpstationens frischakt. Det var tänkt att det i väster skulle kunna dokumenteras en profil med orörda kulturlager. Profilen skulle dokumenteras för att fånga upp kulturlagrens djup och stratigrafi. I anslutning till profilen skulle även en provruta grävas. Detta för att få vetskap om kulturlagrets fyndtätthet och fyndens skick .

Översikt och schakt karta över undersökningsområdet.

Ruta 1

Ruta 1 grävdes som en provruta i ett av de planerade ledningsschakten i södra delen av området. De översta påförda/omgrävda lagren, i det närmaste 0,8 meter, grävdes bort med maskin. Efter det vidtog handgrävning av en cirka 2x2 meter stor ruta. Cirka 20 cm rensades för hand ner till aktuellt exploateringsdjup. I den östra delen av rutan fanns en störning. I "botten" av rutan fanns kulturlager och ett kalkbrukslager. Kalkbrukslagret kan vara del av ett byggnadslager när någon av byggnaderna i området uppförts. Alternativt skulle det kunna vara ett rivningslager från tiden då stan övergavs på 1600-talet. Ytan är dock så liten att det är svårt att dra några större slutsatser. Fynd i form av ett fåtal keramikskärvor, 1600-tal, påträffades i de omrörda lagren.

Bild över ruta 1 taget från söder. Observera den tydliga skillnaden mellan kalkbrukslagret och kulturlagret (Du55_017).

Ruta 2

Ruta 2 grävdes intill det planerade garaget som en del av ett ledningsschakt. Rutan var cirka 1,80 x 1,50 meter stor. De övre påförda lagren grävdes bort med maskin. I botten av schaktet påträffades en stenläggning av kalksten och gråsten. Intill plattläggningen, vilken verkade vara sönderbruten i rutans södra del, uppstod vid undersökningen en hålighet. Vid provstickning med tumstock var håligheten 1,25 m djupt och utgör sannolikt del av en sten fylld källare.

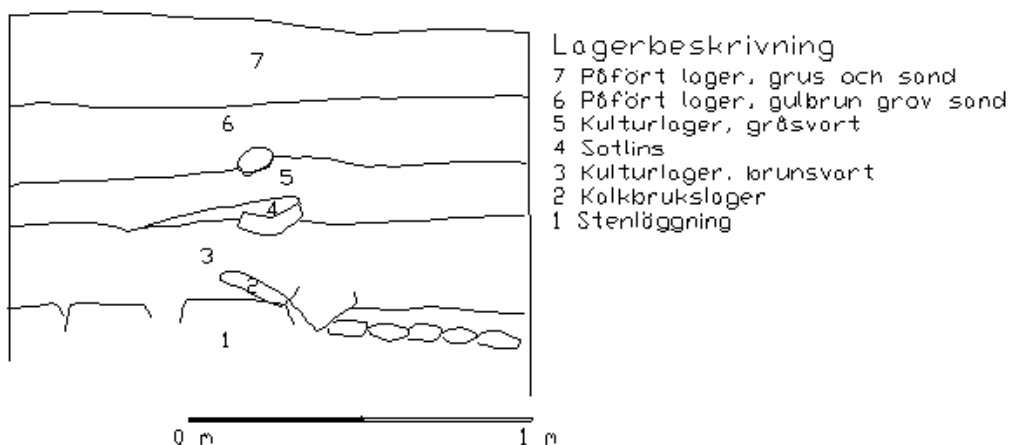
De övre 0,5 m utgjordes av i senare tid påförda lager, lager 7 och 6. Under dessa vidtog ett cirka 0,2 meter tjockt gråsvart kulturlager, lager 5, innehållande stora mängder djurben, keramik- och glasskärvor samt en islägg. Keramiken vilken utgjordes av yngre rödgods kan inte dateras närmare än till 15- 1600-tal. Under lagret fanns ytterligare ett kulturlager, lager 3. Lagret var brunsvart till färgen. Fynden var av samma typ som i lager 5 men färre i antal. Under lager 3 fanns ett kalkbrukslager,

lager 2. Ungefär 0,85 m under dagens markyta påträffades en stenläggning av både kalk- och gråsten. Stenläggningen utgör sannolikt en del av en gårdsläggning.

Foto över ruta 2 från söder. Stenläggning samt hålet efter en eventuell källare (Du55_022).

Ruta 2, profil mot norr

Profilritning över norra profilen, ruta 2

Ruta 3

Ruta 3 ingick som en del i det sammanhängande schaktet längs pumpstationen. På grund av flera störningar, bland annat elledningar, kom inte hela schaktets längd att schaktas till tänkt djup. I schaktets norra del schaktades djupare. I anslutning till den tänkta profilen mot väster undersöktes en ruta, ruta 3 då lagrena tolkades som

kulturlager. Det visade sig senare att kulturlagrena var omgrävda och återförda i samband med arbetet med pumpstationen. Ruta 3 grävdes för hand ner till steril nivå, 1,43 m ö h. Lagret innehöll fynd, från 15- 1600-tal, främst keramik men var även uppblandat med yngre modernt material. Frischaktet visade sig vara mycket större än man tidigare haft kunskap om och orörda kulturlager påträffades inte.

Påförda lager, ruta 3, från norr (Du55_025)

Fortsatt undersökning/tolkning

Personalbyggnaden

Den del av området som skall användas till personalbyggnaden är redan urschaktad och här behövs inga ytterligare arkeologiska undersökningar.

Åtgärd: Inga ytterligare undersökningar krävs

Ledningar

För den del som skall schaktas för vattenledning söder och öster om det planerade garaget anser läns museet att det vore av vetenskapligt intresse att gå vidare och undersöka den källare som påträffades i en del av schaktet. Viktigt är att få kunskap om det är en igenfylld källare som påträffats, om den går att knyta samman med de lämningar som påträffades 1987. Om det är en källare är det viktigt att datera och försöka funktionsbestämma huset den tillhör. Stenläggning som påträffades kan troligen vara samma som någon av de nivåer som påträffades vid undersökningen för transformatorstationen, 1987. Det tänkta ledningsdjupet tangerar de orörda kulturlagren.

Åtgärd: Vidare undersökning

Ledningar söder och norr om, i anslutning, till pumpstationen

Då stora delar av området både söder och norr om pumpstationen redan är schaktade sedan tidigare ledningsdragningar bör man kunna schakta för nya ledningar utan antikvarisk kontroll.

Åtgärd: Ingen åtgärd.

Oljeavskiljaren

Schaktet för den tänkta oljeavskiljaren kan fortfarande ge kunskap om området. Med tanke på de lämningar som bland annat påträffades vid uppförandet av transformatorstationen samt de lämningar som nu påträffades i ruta 2. Placeringen av oljeavskiljaren blir således av stor vikt. En osäkerhetsfaktor som kvarstår är dock frischaktets storlek.

Åtgärd: Undersökning för oljeavskiljaren